

[„První filosofie“]

Pod „první filosofii“ rozumíme tu „část“ či „složku“ filosofie, která experimentálně stanovuje určité koncepce a v jejich rámci také určité pojmy, a zároveň s tím i některé základní vztahy mezi nimi, aby pak mohla ve svém zkoumání postupovat dvojím základním směrem (a ovšem vždy obojím směrem, neboť postup jedním směrem umožňuje a podněcuje postup i směrem druhým, zatímco postup jen jedním směrem je rychle odsouzen ke sterilitě). Tento dvojitý směr lze charakterizovat jako na jedné straně spekulativní, na druhé straně zkušenostní. A při postupu obojím tímto směrem filosofie musí soustavně a kriticky používat toho, co předběžně a experimentálně bylo rozvrženo v rámci „první filosofie“. Když se to neosvědčí, musí to opravit, upravit, pozměnit – anebo odvrhnout a stejně experimentálně rozvrhnout něco jiného. Prokázat, že určitý rozvrh je nedržitelný, je někdy velmi nesnadné; v případě řeckého rozvrhu bylo dokonce zapotřebí celých věků k tomu, aby se ukázalo, do jaké míry je pojmový aparát starých Řeků vadný a v kterých ohledech je naprosto neupotřebitelný, v kterých je udržitelný a v kterých pouze po jistých úpravách. V tomto smyslu je problematika toho, co představuje určitou složku tradičního hebrejského chápání víry (resp. pravdy/víry), vynikající příležitostí k tomu, abychom se pokusili hned v rámci první filosofie vytvořit předpoklady – rozumí se pojmové předpoklady – pro nejprve jednoduché, primitivní, později však co možná široké a do hloubky zabírající pojetí víry, které by mohlo mít elementární důležitost pro řešení aktuálních otázek naší doby a tím pro naši (a tím máme na mysli především naši evropskou, ale v důsledcích i celosvětově lidskou) odpověď na výzvu dneška. Celá záležitost pak ukazuje poměrně přesvědčivě, že tzv. první filosofie není nikterak zbavena souvislosti s otázkami dneška a že tzv. výzva doby může znamenat také dobu značně rozsáhlou, nikoliv jen doslovně bráný „dnešek“. Hic et nunc naší evropské kultury či civilizace může mít takovou povahu, že před jeho výzvou mohou stát i lidé několika generací, a naopak zase může jít o výzvu takřka okamžiku, na kterou je nutno odpovědět (a samozřejmě správně odpovědět) hned nebo během několika dní nebo týdnů či měsíců – a neodpovíme-li v této lhůtě, pak může potom být už definitivně pozdě. V případě výzvy, jímž je problém a problematika víry (v hebrejském pojetí), konverguje poměrně rozlehlá aktualita příslušného hic et nunc s jinou, totiž s aktualitou výzvy ke změně myšlenkového přístupu ke skutečnosti ve chvíli, kdy se bortí tradiční metafyzika resp. tradice předmětného myšlení. Máme tu tedy nejenom příležitost rozvrhnout nové pojetí víry, ale zároveň také nové pojetí chápání víry, tj. nové myšlení vůbec. To ovšem nepůjde jinak než na základě rozpoznání mezi dosavadního, tj. předmětného myšlení. Musíme tedy tradiční myšlení exponovat právě tam, kde se ukáže, jak selhává; a to se ukáže právě na tématice víry.

18. VII. 89 [7. poznámka z tohoto dne – pozn. red.]